

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Факультет педагогічний
Кафедра початкової та дошкільної освіти

Проректор із науково-педагогічної роботи
Н.В. Михальченко

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІКА РАНЬОГО ВІКУ

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 012 «Дошкільна освіта»

Освітня програма: «Дошкільна освіта»

2023-2024 навчальний рік

Розробник: Шапочка Катерина Анатоліївна, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук
доцент Кат (Шапочка К.А.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри початкової та дошкільної освіти

Протокол № 1 від « 29 » серпня 2023 р.

Завідувач кафедри С.І. (Якименко С.І.)
«29» серпня 2023 р.

Анотація (українською мовою)

Дисципліна «Педагогіка раннього віку» спрямована на засвоєння студентами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти компетентностей, які дадуть змогу організувати освітній процес з дітьми раннього віку. Метою вивчення дисципліни є забезпечення розуміння студентами особливостей розвитку, навчання та виховання дітей раннього віку, підготовка майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти до організації процесу в групах раннього віку та формування професійних якостей на засадах компетентнісного підходу.

Ключові слова: ранній вік, виховання, розвиток, форми та методи, психічний розвиток, адаптація

Annotation

The discipline "Early childhood pedagogy" is aimed at students of the first (bachelor's) level of higher education acquiring competencies that will enable them to organize the educational process with young children. The purpose of studying the discipline is to ensure students' understanding of the peculiarities of development, education and upbringing of young children, to prepare the future teacher of a preschool education institution to organize the process in early age groups and to form professional qualities based on the competence approach.

Key words: early age, upbringing, development, forms and methods, mental development, adaptation

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «**Педагогіка раннього віку**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта за освітньо-професійною програмою Дошкільна освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: начання і виховання дітей раннього віку

Міждисциплінарні зв'язки: Педагогіка дошкільна. Психологія дитяча. Дошкільна лінгводидактика. Теорія та методика фізичного виховання

Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

навчальної дисципліни забезпечити основну теоретичну і практичну педагогічну підготовку до виконання кваліфікаційних обов'язків вихователя дітей раннього віку.

Завдання курсу:

- формувати у майбутніх вихователів знання про мету, завдання, зміст і методи виховання дітей раннього віку;
- формувати здатність до педагогічного осмислення явищ виховання, навчання і розвитку дитини раннього віку в умовах родинно-суспільного виховання;
- навчити творчого підходу до педагогічної діяльності; підготувати до практичного здійснення завдань педагога у сучасних умовах дошкільної освіти; розвивати уміння педагогічного аналізу, проектування.

Програмні результати навчання:

ПРН-01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПРН-02. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПРН-03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами

ПРН-04. Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку

ПРН-05 Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПРН-06. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПРН-07. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПРН-08. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПРН-09. Розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний освітній простір закладу дошкільної освіти.

ПРН-10. Бути знайомим з програмою раннього втручання, розуміти можливості опори на нього в подальшій роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

ПРН-11. Бути знайомим з ознаками булінгу. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.

ПРН-12. Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

ПРН-13. Здійснювати управління якістю освітнього процесу, керуючись психолого-педагогічними принципами його організації в системі дошкільної освіти та взаємодії з сім'єю.

ПРН-14. Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПРН-15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

ПРН-16. Проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного розвитку дітей.

ПРН-17. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками

ПРН-18. Володіти технологіями організації розвивального предметно ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПРН-19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини

ПРН-20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку¹. 3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку

предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.

II. Фахові:

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.

КС-10. Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

КС-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності.

КС-12. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності.

КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

КС-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості.

КС-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу.

КС-17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Педагогіка дітей раннього віку як галузь педагогічної науки та навчальної дисципліни.

Філософські основи педагогіки раннього віку Виховання як суспільне і природне явище. Закони розвитку у дошкільній педагогіці. Соціальна обумовленість і гуманістична спрямованість педагогіки.

Тема 2 Історія розвитку педагогіки раннього віку

Дослідження раннього віку вітчизняними (Н. Аксаріна, О. Запорожець, О. Фонарьов, М. Щелованов та ін.) та зарубіжними (А. Валлон, Т. Бауер, Б. Спок, Л. Уайт та ін.) психологами і педагогами. Українська етнопедагогіка як основа наукової педагогіки, її компоненти: народна фамілістика, народне дитинознавство народна дидактика, народна педагогічна деонтологія, виховна практика.

Тема 3 Цілі, принципи і задачі навчання та виховання дітей раннього віку.

Тема 4 Фізичний розвиток та охорони здоров'я дітей раннього віку.

Фізичний розвиток дітей першого року життя. Етапи даного вікового періоду і завдання виховання дітей на кожному них. Варіанти режимів дня. Фізичне виховання дітей першого року життя в сім'ї та ЗДО.

Тема 5. Психічний розвиток. Розвиток предметної діяльності дітей раннього віку.

Значення спілкування з дорослими для психічного розвитку дитини.

Тема 6. Розвиток мовлення дітей на різних етапах раннього віку.

Форми спілкування з дорослим і методика їх організації. Значення спілкування з дорослими для психічного розвитку дитини. Завдання з розвитку мовлення дітей другого та третього років життя.

Тема 7. Розвиток ігрової діяльності дітей раннього віку.

Організація життя дітей у різних видах діяльності. Особливості ігрової діяльності у дітей раннього віку.

Тема 8. Особливості взаємодії педагога з дітьми раннього віку.

Форми спілкування з дорослим і методика їх організації. Значення спілкування з дорослими для психічного розвитку дитини.

Тема 9. Педагогічна робота з дітьми в період адаптації до закладу дошкільної освіти. Особливості адаптації дітей до умов дошкільного закладу.

Тема 10 Організація педагогічної діяльності з дітьми раннього віку

Зміст і методика проведення занять з дітьми, організація самостійної діяльності. Значення індивідуального підходу для правильного виховання дітей.

Тема 11 Планування в групах раннього віку

Методика проведення занять, ігор-занять, організації самостійної діяльності дітей з метою розумового, фізичного, морального й естетичного виховання (А. Богуш, К. Зворигіна, Г. Ляміна, С. Новосьолова, Л. Павлова, Е. Пилюгіна та ін.).

Тема 12. Методики раннього розвитку дітей

Сучасні методики раннього розвитку дітей та їх актуальність. Методика раннього розвитку М.Монтессорі. Монтессорі- матеріал та Монтессорі середовище. Принципи методики раннього розвитку дітей Никітіних. Розвивальні ігри для дітей від Б.П.Никітіна. Технології раннього навчання Г.Домана. Технологія навчання дітей математики за Г.Доманом. Технологія формування в дітей енциклопедичних знань. Технології раннього навчання М.Зайцева. Технології раннього навчання математики. Технології раннього навчання читання. Методика О.Данилової. Методика музичного виховання дітей Карла Орфа. Методика Джекі Сілберг.

3. Рекомендована література

Базова

1. Діяльність Софії Русової щодо створення системи дошкільного виховання в Україні у 1917–1919 рр. ІГ Улюкаєва - Вісник Чернігівського національного педагогічного. С. 60-64, 2016
2. Зайченко І.В. Історія педагогіки: у двох книгах/І.В.Зайченко. –К.: Видавничий дім Слово, 2010. – Кн.ІІ: Школа, освіта і педагогічна думка в Україні. – 2010. – 1032с.
3. Становлення та розвиток суспільного дошкільного виховання в Україні ХХ–початок ХХІ століття [Електронний ресурс] І Улюкаєва - Режим доступу: <http://www.gnpu.edu.ua/file>, 2015;
4. Стельмахович М. Вибрані педагогічні твори //У двох томах. – Том 2. Українська етнопедагогіка/Упоряд. Л. Калуська, В. Ковтун. М. Ходак/За заг. ред. Л. Калуської. – Івано-Франківськ-Коломия. – Видавничо-поліграфічне товариство «Вік». – 2012. – 462 с.
5. Улюкаєва І.Г. Історія дошкільної педагогіки:підручник / І.Г.Улюкаєва. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. – 424 с.

Допоміжна

1. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Г. Історія української школи і педагогіки. - Київ, 2003.

4. Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і

фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння й засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, іспит) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно

Студенту виставляється дуже добре,

Студенту виставляється добре,

Студенту виставляється достатньо,

Студенту виставляється задовільно,

Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 100 до 200 балів (за 2 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний **розподіл балів, які отримують студенти** за 2 крд.

5. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є:

1. Опитування;
2. Тестування;
3. Контрольна робота;
4. Іспит.